

PROFESIONALISMUL CADRELOR DIDACTICE – CONDIȚIE DE FORMARE A SPECIALIȘTILOR DE CALITATE

Autor: Mihail BENCHECI, dr., conf. univ.

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: În articol se abordează actualitatea și problemele prezente din segmentul pregătirii specialiștilor de calitate, rolul profesionalismului cadrelor didactice în câmpul educațional, importanța aspectului motivațional a subiecților față de procesul de instruire, indicatorii de calitate a raportului cadru didactic-studenți, factorii care influențează pregătirea inadecvată a acestora, condițiile și unele soluții de îmbunătățire a nivelului de pregătire a personalului ingineresc.

Cuvinte cheie: formare, cadre didactice, profesionalism, învățământ ingineresc, competențe, calitate, personalitate.

Formarea specialiștilor de înaltă calificare, competitivi pe piața națională și internațională a muncii, constituie misiunea de bază a învățământului superior. În context instituțional, această misiune este reflectată în Concepția formării profesionale, care prevede formarea unui ansamblu integrat de cunoștințe, abilități și atitudini, care să le permită exercitarea atribuțiilor și a sarcinilor profesionale la nivel calitativ. Prin specialiști de înaltă calificare competitivi se subînțelege personalul ingineresc format susceptibil de a suporta concurența pe piața muncii în diverse domenii ale economiei naționale, în particular în domeniul ingineriei de securitate.

Realizarea acestui deziderat necesită modificări serioase în întregul demers educațional de formare profesională. Sistemul învățământului ingineresc modern fiind orientat spre individualitatea procesului de studiu, spre activizarea proceselor inovative în mediul de învățare, spre diversificarea programelor, integrarea interdisciplinară etc. impune noi cerințe față de toate componentele curriculare, inclusiv față de cadrele didactice. Cadrele didactice reprezintă figura-cheie în procesul de predare-învățare-evaluare. Lor le aparține rolul strategic în formarea specialiștilor de calitate.

Profesionalismul cadrului didactic influențează esențial calitatea formării profesionale ale studenților, pentru că de gradul de pregătire a acestuia depinde cum vor fi instruiți, la ce nivel vor putea aplica și integra cunoștințele, cât de efectiv vor demonstra competențele profesionale formate.

Actualmente, în învățământul axat pe competențe, cadrul didactic trebuie să dețină de o manieră nondirectă, diferențiată, individualizată în realizarea demersului de predare-învățare, să fie un mediator al învățării, facilitând legătura dintre cunoaștere și acțiune, să fie partener al studentului într-o relație educațională interactivă, să fie un valorizator al schimburilor intelectuale și verbale realizate în cadrul instruirii, să fie un bun evaluator, care pune în practică metode, tehnici de evaluare și care încurajează, susține eforturile de învățare a studenților, deci să posede un nivel înalt de profesionalism.

Prin profesionalism, se subînțelege nivelul înalt de pregătire în realizarea unei activități profesionale. Profesionalismul cadrelor didactice se exprimă prin aceea, cât de armonios și efectiv se realizează integrarea activităților de cercetare, pedagogice, metodologice etc. În literatura de specialitate noțiunea de profesionalism are diverse conotații, accent fiind pus în cercetare pe aspectul psihopedagogic. În acest context, profesionalismul se evidențiază ca *indicator normativ*, ce semnifică cerințele de bază caracteristice profesiei înaintate cadrului didactic, și ca *indicator aplicativ*, ce semnifică cerințele față de calitățile psihice ale cadrului didactic.

În context educațional, noțiunea de profesionalism abordează cadrul motivațional și operațional. Abordarea acestor aspecte se face prin prizma *obiectivității, subiectivității, procesuale, previziunii, învățării creative și formării profesionale*.

Aspectul *obiectiv* reflectă nivelul corespunderii cerințelor profesiei și în ce măsură își aduce cadrul didactic aportul personal concret în formarea profesională. Prin cel *subiectiv* se indică motivele, nivelul de satisfacție de munca prestată etc. La rândul său aspectul *procesual*, reflectă nivelul aplicării metodologiilor și tehnologiilor didactice, resursele psihologice, iar cel de *previziune* ține de tendința de creștere profesională. Aspectul *învățării creative* se exprimă prin aptitudinea cadrului didactic de a pretinde să-și îmbunătățească permanent măiestria pedagogică, iar cel *profesional* se manifestă prin aptitudinea de a-și menține statutul de profesional. Profesionalismul cadrelor didactice impune cunoașterea acestor aspecte în detalii, de aceea, în rândurile de mai jos se prezintă unele reflecții.

În cadrul abordării învățământului prin competențe, centrat pe necesitățile studenților, profesionalismul cadrului didactic este abordat și analizat în contextul competențelor profesionale formate. De aceea, în sens larg competențele profesionale constituie elemente componente în formarea profesionalismului cadrului didactic.

Activitatea cadrului didactic în învățământul ingineresc necesită posedarea profesiei de cadru didactic și de inginer. Cadrul didactic profesional este o persoană intelectuală, creativă, care combină capacități și calități de îndrumător, psiholog, cercetător, proiectant și tehnolog al procesului tehnologic, cunoscător de tehnologii pedagogice și informaționale moderne și constructor de personalitate. Cadrul didactic universitar are o misiune nobilă. De măiestria profesională al acestuia depinde întreg demersul de pregătire profesională a viitorilor specialiști. Însăși prin obiective cadrul didactic reprezintă factorul determinant al progresului studenților. Această sarcină cadrul didactic și-o asumă prin vocație profesională realizată în baza aptitudinii pedagogice, care conține competența profesională, psihopedagogică, morală, socio-relațională.

Cercetătorul V. Slastenin caracterizează profesionalismul cadrului didactic ca unitate a nivelului de pregătire teoretică și practică către realizarea unei activități profesionale, acordând atenție la necesitatea posedării nu numai a cunoștințelor profesionale psihologice, dar și a deprinderilor, abilităților de realizare a activităților, deci de competențe. În viziunea noastră cadrul didactic profesional este un cadru didactic de vocație, este acel care își asumă responsabilitatea profesională, care știe ce și cum să facă, care face din munca lui o plăcere. „Nu trebuie să-i înveți pe alții ce știi, nu trebuie să-i înveți nici ceea ce vrei, ci trebuie să-i înveți ceea ce ești” (N. Iorga). Cadrul didactic de vocație are o exprimare clară, expresivă, inteligibilă, o voce caldă, prietenoasă, un stil didactic elevat. El posedă o atenție concentrată, distributivă, mobilă, are un deosebit spirit de observație. Gândirea este flexibilă, cu capacitate de analiză și sinteză, este creativă. El este socialbil cu un interes profesional crescut, are simțul datoriei.

Profesionalismul cadrelor didactice este format în primul rând de autoritatea și stima din partea studenților și colegilor de breaslă. Profesionalismul asigură posibilitatea predării disciplinelor cu evidența realizărilor progresului tehnico-științific, inclusiv cu implementarea rezultatelor cercetărilor personale.

Profesionalismul cadrului didactic are un rol important în formarea personalității studentului, în devenirea profesională. Actualmente se cunosc multe aspecte despre studenți: cum își modifică comportamentul, cum și ce învață, cum își asigură locul și rolul în mediul social etc. Dar despre cadrele didactice, despre comportamentul lor în raport cu rezultatele obținute și alte aspecte se cunoaște foarte puțin. Analiza literaturii de specialitate ne demonstrează că profesionalismul cadrelor didactice este în dependență directă cu nivelul de instruire, starea situației în învățământ, calitatea pregătirii și perfecționării lor. De aceea, schimbări radicale în procesul de pregătire a specialiștilor de calificare înaltă conform cerințelor pieții muncii se poate de realizat numai în condiții de dezvoltare a profesionalismului cadrelor didactice, prin conștientizarea responsabilităților față de sine, de studenți, societate etc.

Principiul arhicunoscut *”precum numai o personalitate poate forma o altă personalitate”*, privit prin prisma învățământului ingineresc poate fi interpretat astfel, că numai un cadru didactic bine pregătit poate dezvolta aspectul motivațional al studentului spre o învățare eficientă și calitativă, asigurând formarea competențelor, încât să soluționeze reușit diverse probleme socio-profesionale.

Considerăm, că acest principiu este adecvat în raport cu acele cadre didactice, care prin carisma pe care o posedă motivează studenții în studierea obiectului său, aplică competențele profesionale și cele transversale pe care le deține în formarea și dezvoltarea unor personalități de valoare, care urmează să facă față cerințelor pieții muncii contemporane.

Cadrul didactic trebuie să prezinte ca o făclie, să posedă abilitatea de a transmite studenților prin energia pozitivă a sa sistemul de cunoștințe, și să formeze abilitățile necesare viitorului specialist în devenire, să-l cointerezeze permanent cu particularitățile specifice a viitoarei activități profesionale.

Nivelul de pregătire generală la majoritatea studenților înmatriculați la anul I de studiu este moderat. Pentru cei angajați în domeniul cercetării apare întrebarea, cu ce nivel de pregătire a cadrelor didactice se va orienta procesul de studiu? La învățarea în comun a studenților cu nivel redus de pregătire generală cu studenții cu nivel înalt de pregătire, din cauza explicării materialului prea simplu, dispare motivația și, corespunzător interesul către învățare pentru a doua categorie. Un cadru didactic profesional poate face față acestor probleme utilizând principiul individualității, flexibilității etc.

Pentru formarea unor specialiști de calitate este important implementarea de către cadrul didactic a tehnologiilor moderne de instruire și a tehnologiilor informaționale. Aceste aspecte pot fi implementate doar de către un cadru didactic profesional. Actualmente la implementarea acestui deziderat se întâlnesc dificultăți.

Unul din obstacole ține de posibilitățile universității de a asigura baza material-tehnică a procesului de studiu cu mijloace moderne de instruire, de competențele cadrelor didactice de a utiliza mijloacele moderne și tehnologiile informaționale în procesul de studiu, și de nivelul de posedare a metodologiei de utilizare a

acestora. Actualmente la universitate sunt amenajate doar câteva săli de curs cu mijloace didactice moderne. Cadrelui didactic îi revine sarcina să se învețe a implementa aceste mijloace, dar unde și cum?

În activitatea didactică pentru formarea specialiștilor competitivi cadrele universitare trebuie să posede competență *academică, psihopedagogică, psihorelațională etc.* Conform unui studiu realizat în mediul academic cu cadrele didactice care realizează programul de studii în domeniul ingineriei de securitate, majoritatea lor nu dețin aceste capacități, aspect ce se răsfrânge negativ asupra întregului demers instrucțional. Considerăm că aceste competențe trebuie să le dețină fiecare cadru didactic antrenat în câmpul de activitate didactică. Atunci, când la prelegerile unor cadre didactice prezența constituie 100%, iar la alții viceversa, apare fireasca întrebare: *care este cauza?* Cauza este în prezența sau lipsa profesionalismului. A fi profesional înseamnă a fi cadru didactic cu vocație, având o practică universitară de cel puțin 10 ani de experiență. Actualmente învățământul ingineresc are nevoie de pârghii serioase pentru susținerea aspectului devenirii profesionale al cadrelor didactice. Epoca istorică când cadrele didactice puteau să activeze în baza entuziasmului a rămas în trecut.

Dacă cadrul didactic prezintă la un nivel înalt obiectul său, posedă cunoștințe psihopedagogice, măiestrie pedagogică, profesională și de sistemul abilităților praxiologice în context metodologic, dar nu este cointerestat și nu se bucură de succesul studenților, nu îi apreciază, nu are încredere în ei, nu se focalizează pe interesele și problemele acestora, conținutul disciplinelor nu este actualizat, aceștea în continuare se transformă în componente pasive ale procesului de studiu, și corespunzător studenții pierd interesul față de procesul de învățare, de perspectivele obținerii viitoarei profesii. Practica profesională ne demonstrează, că studenții care au un scop bine determinat, tind să devină profesioniști și să posede de competențele cerute în activitatea profesională de piața muncii, cadrul didactic respins de el nu influențează asupra reușitei sale. Pentru ei cadrul didactic, reprezintă persoană deținătoare nu numai de cunoștințe profesionale, dar și competențe psihopedagogice de a le utiliza în formarea personalului ingineresc conform standardelor. Cu toate că se pune accent pe utilizarea tehnologiilor inovative de instruire, cadrul didactic însă rămâne figură principală în procesul socializării instituționale și formării socioprofesionale a specialiștilor de calitate. Cadrele didactice automotivate, care posedă sistemul de cunoștințe și abilități profesionale, îi fac pe studenți mai cointeresați în rezultatele învățării și manifestă mai mult interes față de procesul de învățare și de formare profesională.

Un rol important în formarea specialiștilor de certă probitate profesională îl are raportul *cadru didactic – studenți*. În acest raport un rol important îl are nu numai conținutul învățării, formele de instruire, mijloace și metode de predare-învățare-evaluare, dar și modul de interacțiune (comunicare deschisă între acești exponenți sau respingere unul față de altul). Din practica personală și în baza rezultatelor studierii literaturii de specialitate privind problematica formării specialiștilor de calitate, se confirmă: că cadrele didactice profesionale care posedă la nivel de performanță obiectul său și posedă de o metodologie personală de predare, transmit reușit cunoștințele, cunosc și utilizează tehnici eficiente pentru formarea și dezvoltarea interesului față de viitoarea profesie, de dezvoltare a entuziasmului prin exemplul personal de activitate profesională creativă, în raport cu acei colegi, care se ocupă doar de formalitatea predării, realizând ineficient obligațiunile sale.

La realizarea unei chestionări a studenților anului 3 și 4 a specialității ingineriei de securitate *dacă sunt încrezuți în profesionalismul cadrelor didactice*, din 100% au răspuns prin da – 35%, prin nu – 60% doar în unii – 2%, nu cred în nici unul – 2%, nu pot da răspuns – 1%.

În altă chestionare *dacă conținutul curricular corespunde activității profesionale*, mai mult de jumătate 58% din studenți și absolvenți consideră că conținutul predat de către cadrele didactice este util pentru viitoarea profesie, iar altele 42% consideră că conținutul prezentat nu poartă caracter aplicativ în activitatea profesională. Conform analizei mai multor chestionări, dintre criteriile de bază care apreciază profesionalismul de către studenți și absolvenți este conținutul 64% și caracterul de comunicare cu studenții 46%, iar pe o poziție mai inferioară este activitatea științifică a cadrelor didactice.

La modul general majoritatea tinerilor înmatriculați la facultate nu au o motivație personală suficientă față de profesie. Această componentă importantă care inițial lipsește, se manifestă negativ în întreg procesul devenirii profesionale al specialistului de calitate. În rezultat, atingerea succeselor profesionale în realitate practic este imposibilă, dacă studenții din start nu sunt motivați în creșterea profesională, nu sunt pregătiți pentru învingerea greutăților în profesia dată, nu se educă în sine responsabilitatea și autodisciplina profesională. Un cadru didactic profesional are misiunea să dezvolte la studenți aceste calități individuale, fără de care tânărul specialist nu va putea să se simtă ca profesionist, și să-și manifeste capacitățile individuale ca o personalitate creativă.

Cadrele didactice calificate care dețin cunoștințe aprofundate în disciplina sa, psihopedagogice, abilitatea de a utiliza aceste cunoștințe pentru soluționarea problemelor practice, posedă abilități metodologice, necesare pentru transferarea cunoștințelor studenților și formarea la ei a competențelor profesionale, constituie

componentul principal în formarea specialiștilor de calitate în domeniul ingineriei de securitate. Formarea cadrelor didactice profesioniste necesită resurse la toate etapele de formare (de elaborare și susținere a tezei, de prezența conducătorilor științifici experimentați, de condiții creative pentru activitatea științifică, de susținerea financiară respectivă, de motivarea socială în creșterea profesională), cât și în activitatea științifico-didactică prin susținerea de către conducerea catedrei și a facultății, stimularea materială a persoanelor înalt calificate, motivarea combinării activității didactice cu cele științifice etc. Este necesar să se pună accentul pe toate categoriile de vârstă ale cadrelor didactice printr-o stimulare adecvată, pe recunoașterea publică a succeselor acestora etc.

Deci, într-un învățământ de calitate, profesionalismul cadrelor didactice constituie o condiție prioritară privind formarea specialiștilor de calitate în domeniul ingineriei de securitate. Din cele menționate, procedura de actualizare a conținuturilor științifice, de elaborare a complexelor metodologice pentru fiecare unitate de curs, de implementare a tehnologiilor moderne în mod direct depinde de profesionalismul cadrului didactic. Privit din perspectivă sistemică, anume cadrul didactic asigură învățământul inovativ – selectează conținutul pentru lecții, pregătește prezentările în mod adecvat cu evidența nivelului de pregătire a grupului de studenți și situații concrete, proiectează și utilizează metode de evaluare a cunoștințelor, abilităților, competențelor în cadrul diferite forme de instruire (seminare, aplicații practice) etc.

În scopul asigurării unui învățământ inovativ, se realizează un monitoring continuu al managementului calității și eficacității activității cadrelor didactice, analiza practicii de implementare a metodelor inovative de instruire în diferite instituții de învățământ, precum și în alte țări, realizarea chestionărilor cadrelor didactice și a studenților cu corectările ulterioare privind organizarea procesului de instruire,

Pentru îmbunătățirea calității pregătirii viitorilor specialiști, este necesar ca aspectele inovative didactico-științifice să fie permanent implementate în procesul de instruire, fiind orientate spre subiecții acestui proces, de la cadre didactice spre studenți.

În concluzie menționăm, că profesionalismul cadrelor didactice se formează în mod conștient, prin impunerea ca exigență o permanentă deschidere față de tot ce este nou, în dezvoltarea carierei lor, prin procese de lungă durată, care încep cu includerea fiecăruia într-un program de formare inițială și continuă pe parcursul evoluției profesionale.

Bibliografie

1. Codul Educației nr. 152 din 17 iulie 2014. - Ch.: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014
2. Cojocaru, V. *Competență, performanță, calitate. Concepte și aplicații în educație*. – Chișinău: Tip. UPS "I. Creangă", 2016
3. Dumitru, I. *Dezvoltarea gândirii critice și și învățarea eficientă*. - Timișoara: Editura de Vest, 2000
4. Joița, E. (coord.) *Formarea pedagogică a profesorului: instrumente de învățare cognitiv-constructiviste*, ediția a II-a. - București: Editura Didactică și Pedagogică, 2008
5. Слостенин, В. А. *Педагогика: учебное пособие для студентов высших педагогических заведений*. М.: – Академика, 2012
6. Карпов, А. и др. *Профессионализация современного педагога. Методика оценки условия квалификации педагогических работников*. – М.: Логос, 2011